Tiggarmunkarnas Kloster I Malmö

TIGGARMUNKARNAS KLOSTER OCH KAPELL I MALMÖ

Franciskanerklostret i Malmö grundades 1419 i ett hus och ett kapell vid havet vid nuvarande Norra Vallgatan, Västergatan och Lilla Bruksgatan. Marken skänktes av kung Erik av Pommern. År 1487 reformerades konventet, varvid munkarna fick några tomter av Kung Hans för att bygga ett nytt kloster 1487–1489 i stadens sydvästra del vid Slottsgatan i nuvarande Kungsparken, med klosterkyrka och byggnader delvis ut i nuvarande Slottsgatan.

Efter reformationen 1528 drevs franciskanermunkar ut från klostret och Malmö i maj 1930. Kung Fredrik I skänkte Gråbrödraklostret till Malmö stad för att bli Malmö hospital.

Franciskanerna hade kommit till Danmark och Lund 1232 och öppnat sitt första konvent där 1238.

Klostret låg i vägen för skottfältet för slottets kanoner, när befästningsverket kring Malmöhus skulle byggas ut på 1670-talet. Det tidigare medeltida klostret, som då tjänade som hospital, revs då.

Klostret i Ystad är ett före detta gråbrödrakloster i Ystad, grundat år 1267. Det är en av de äldsta och bäst bevarade klosteranläggningarna i Sverige.

TIGGARMUNKARNAS KLOSTER OCH KAPELL I MALMÖ

Franciskanerna i Malmö hade två olika kloster, det ena efter det and/a; två recenta författare anse att de hade tre, och av dessa båda forskare menar den ene, att ett av de tre klostren skulle ha varit filial till ett av de båda andra. Tre kapell, förutom en yngre klosterkyrka, äro också inblandade i denna invecklade fastighetshistoria; av dessa tre bära två samma namn och ha därför ansetts vara identiska, medan de i själva verket förekomma på skilda platser och ha burit namnet vid olika tider. Alla rester av dessa många byggnader äro nu försvunna från jordens yta, och därför ha de författare, som i senare tid behandlat dem, bortsett från oansenliga jordfynd, måst bygga uteslutande på arkivmaterial och historisk litteratur. De ha därvid kommit till de mest skiljaktiga resultat angående läget av gråbrödernas hus i Malmö.

Vi konsultera därvid först en sakkunnig från 1500-talet, Peder Olsen, i yngre dagar framiskanmunk i Odense, efter reformationen vetenskapsidkande vagabond. Hans framställning' av gråbrödraklostrets i Malmö historia lyder sålunda: 1419 grundades klostret (lotus) i Malmö; kung Erik, pomraren, gav bröderna ett hus (lotum) och S:ta Annas kapell vid havet. Men år 1487 reformerades detta konvent, och då erhöllo bröderna några tomter för att bygga ett nytt kloster i västra delen av staden, delvis sträckande sig mot södra sidan och i norr och öster omgivna av allmänna gator. Följande år, 1488, fingo de av olika personer andra tomter, vettande mot stadsgraven, och annandag pingst 1489 drogo de i procession in på detta ställe och höllo gudstjänst där.

TIGGARMUNKARNAS KLOSTER OCH KAPELL I MALMÖ

Av samtida handlingar bestyrkes, att gråbröderna i Malmö 3/01487 redan hade i sin ägo vissa tomter "som wij ther till hawe skulle ath bygge oc skicke wort closter wppa, effttherthij thet stedh wij nw hawe j for:de Malm" er ey quempt till closter men for tranghet oc ondh lucht, som ther hoes hawes'" och att deras kloster 1488 stod under byggnad'. Ett påvebrev ",/, 1489 medger också bröderna, kanske post festum, rätt att flytta klostret till ett lämpligare ställe i staden'. Peder Olsens uppgifter angående klostrets anläggning 1419 äro däremot obestyrkta och, som vi i det följande skola se, åtminstone icke bokstavligen tillförlitliga. Han har med rätta lokaliserat de äldre klosterbyggnaderna till ett område norr om "Adelgaden" och tätt intill strandmuren, som dock icke var byggd 1419, då klostret skall ha grundlagts. Däremot är hans bestämning av det senare klostrets plats ohållbar. Läget "i Vestergade, delvis ud til den sondre Strand" är orimligt, då åtminstone två gator i öst-västlig riktning sträckte sig söder om och parallellt med den gamla "Adelgadens" västligaste del över den nuvarande Kungsparkens område i fortsättningen av de bevarade gatusträckor, som nu kallas Hospitalsgatan och Jakob Nilsgatan. Peder Olsens uppgifter tillåta knappast annan tolkning än att det yngre klosterområdet legat söder om Hospitalsgatans förlängning och väster om Slottsgatan, huvudsakligen i den nuvarande Kungsparkens södra del och numera delat av den på 1670-talet anlagda yttre slottsgraven. Sedan klostret tillfallit staden 1528 och munkarna utdrivits 1530, begagnades klosterområdet på denna plats långt in i nyare tid för stadens sjuk- och fattighus, hospitalet.

TIGGARMUNKARNAS KLOSTER OCH KAPELL I MALMÖ

Genom ett kungligt brev 10/21434 ålades alla fastighetsägare i Malmö att deltaga i vissa arbeten till stadens befästande". Vid en bevarad avskrift av brevet finns en serie anteckningar, nedskrivna av borgmästaren i Malmö Jep Mogensen, beträffande verkställigheten av de anbefallda befästningsarbetena". Av innehållet i anteckningarna framgår att de nedskrivits inom tidsavsnittet nov. 1446 (eller tidigast juli 1445) — april 1455, alltså i avrundat tal omkr. 1450. Antecknaren noterar bl. a. ett murningsarbete "wwster j bysen, ther radhet akther met gudz hiaelp at sanctorum Symonis et Jude kyrke skal mwres vp til" och vidare ett murningsarbete "ther som sanctorum Symonis et Jude capelle nw stonder". Båda dessa arbeten sägas vara utförda av antecknaren själv. Åtminstone i slutet av 1440-talet stod sålunda det gamla kapellet kvar omedelbart öster om den på 1430.

1412 hade gråbröderna ett kapell i Malmö; ännu 1423 var deras "hus" beläget på samma plats som detta. Sannolikt var kapellet identiskt med S:ta Annas kapell vid havet, till vilket de enligt Peder Olsen 1419 fingo besittningsrätt, på samma gång som ett brödrakonvent organiserades. Om vidare utveckling av deras byggnadskomplex på denna plats är intet känt. I samband med den 1434 påbörjade anläggningen av kungsgården på platsen för det nuvarande Malmöhus omtalas ett kapell av okänd ålder, Simons och Judas' kapell, beläget omedelbart öster om kungsgårdens tomt. Det var omkr. 1450 avsett att rivas och torde troligen kort därefter, i varje fall före 1488, ha försvunnit. Med detta kapell hade gråbröderna, så vitt man vet, intet att skaffa. (Källa Av HANS WAHLIN. Malmö F. Förening)

TIGGARMUNKARNAS KLOSTER OCH KAPELL I MALMÖ

”Kiöbenhaffn” (11), ”Hven”
(12), ”Landskrone”
(13), ”Barsebeck”
(14), ”Borreby”
(15), ”Lund”
(16), ”Burlöf”
(17), ”Husie”
(18), (V:a) ”Skrävlinge”
(19), ”Fosie”
(20), ”Lockarp”
(21), ”Trelleborg, Bunkeflo, Hyllie”
(22), ”Skanör”
(23). Vad det gäller stadens gator är ”Östergade” (24), ”Allgaden” (25) och ”Vestergade” (26) markerade. Östergatan slutar vid det markerade porttornet ”Österport” (27) medan Västergatan slutar vid ”Vesterport” (28)

Från torget löper ”Syndergade” (29) till ”Sönderport” (30). Parallellt med denna gata löper ”Calendestrede” (31). Från ”Kyrkan” (32) löper ”Rundelstrede” (33) och ”Grönergade” (34). Utmed strandmuren, som löpte vid nuvarande Norra Vallgatan, har ett antal torn eller portar markerats. ”Ferjeporten” (35) låg vid nuvarande Frans Suellsgatan och utanför denna har markerats stadens långa brygga, ”Ferjebron” (36). Tecknaren har alltså här av misstag förskjutit ”Ferjeporten” och ”Ferjebron” för långt österut om man jämför med Stortorgets läge. Denna förskjutning gäller också det runda torn (37) som markerats öster om ”Ferjeporten” ”Östertorn” med tillägget ”Fangetorn” (38). Ett antal byggnader har ritats in på kartan. ***Längst i väster finns ”Hospitz” (39). Detta var det forna franciskanerklostret som efter reformationen gjordes om till ett sjukhus.***

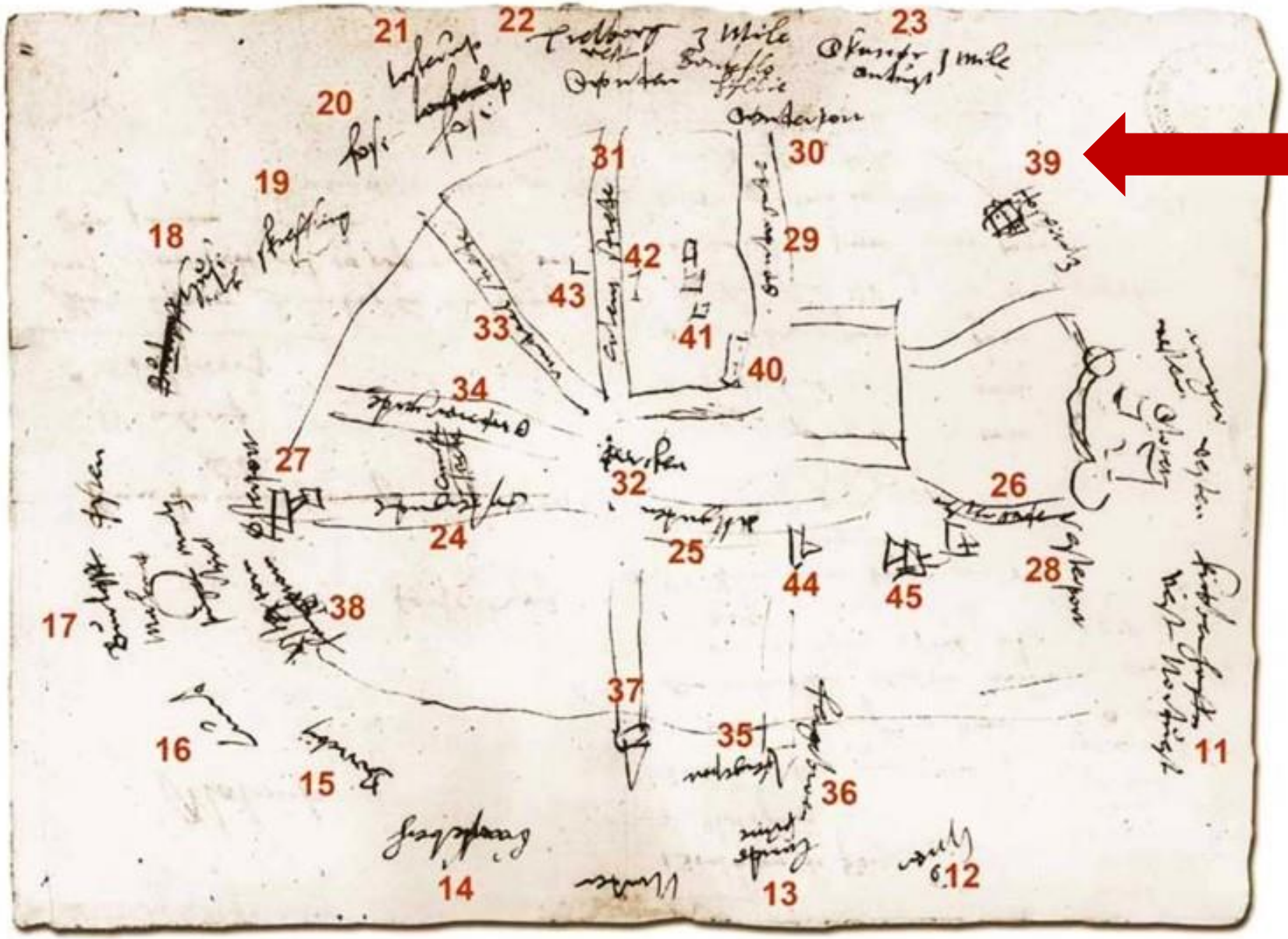

Fig 3. Kartskiss av Malmö år 1586 av troligtvis Niels Jörgensen.

Tiggarmunkarnas kloster.
Kartan från år 1586.
Adress idag:

Norra Vallgatan,
Västergatan och
Lilla Bruksgatan.

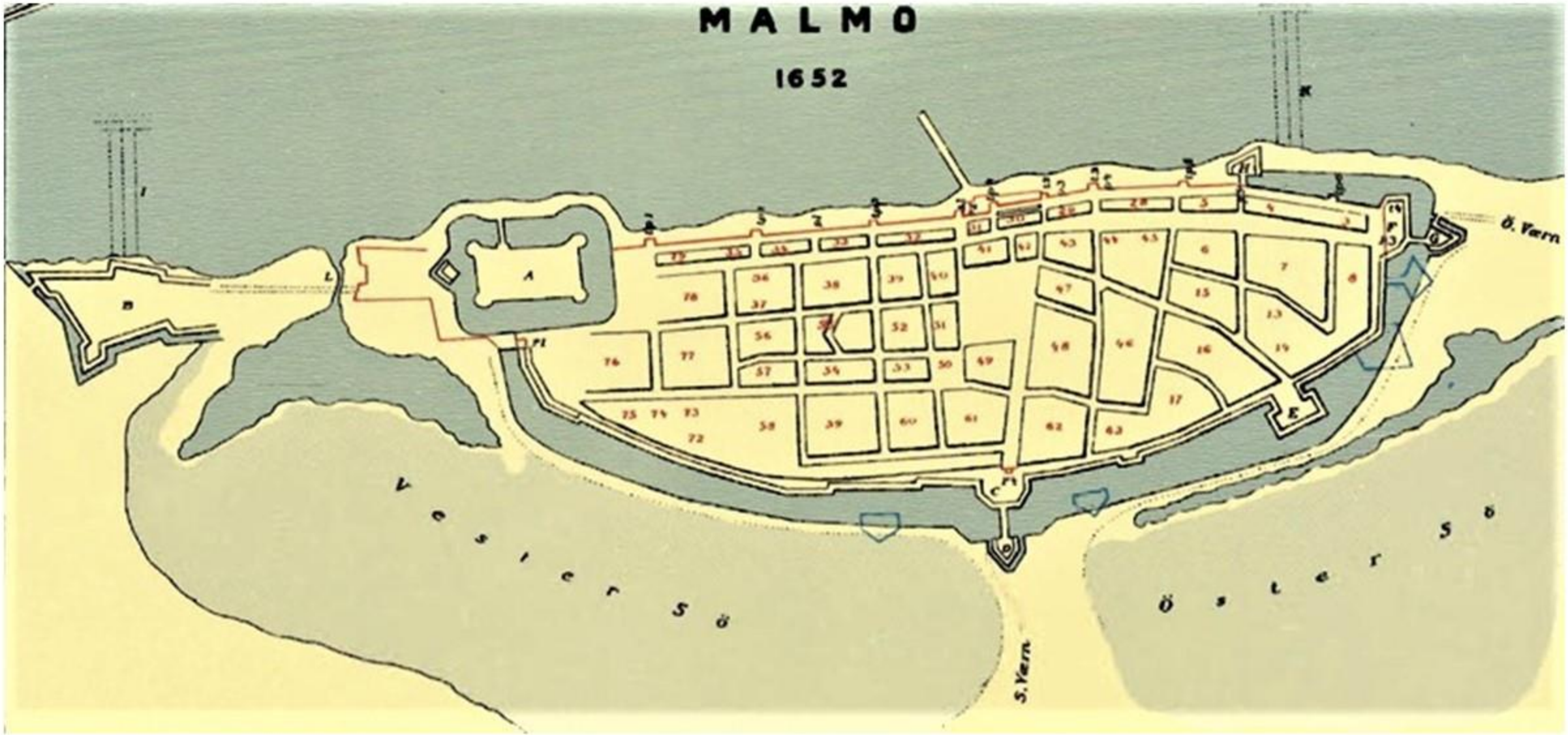

MALMÖ 1652

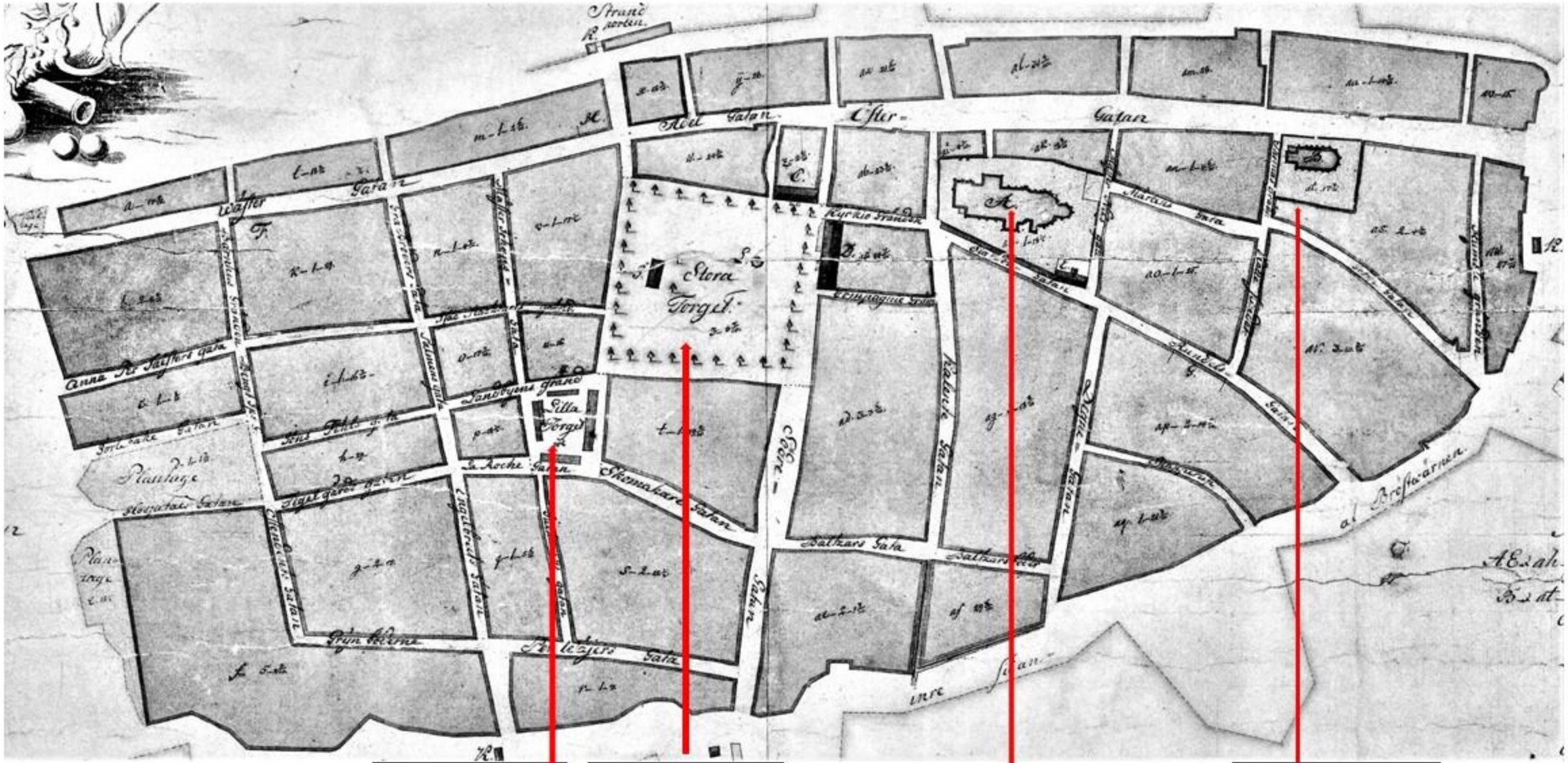

År 1757

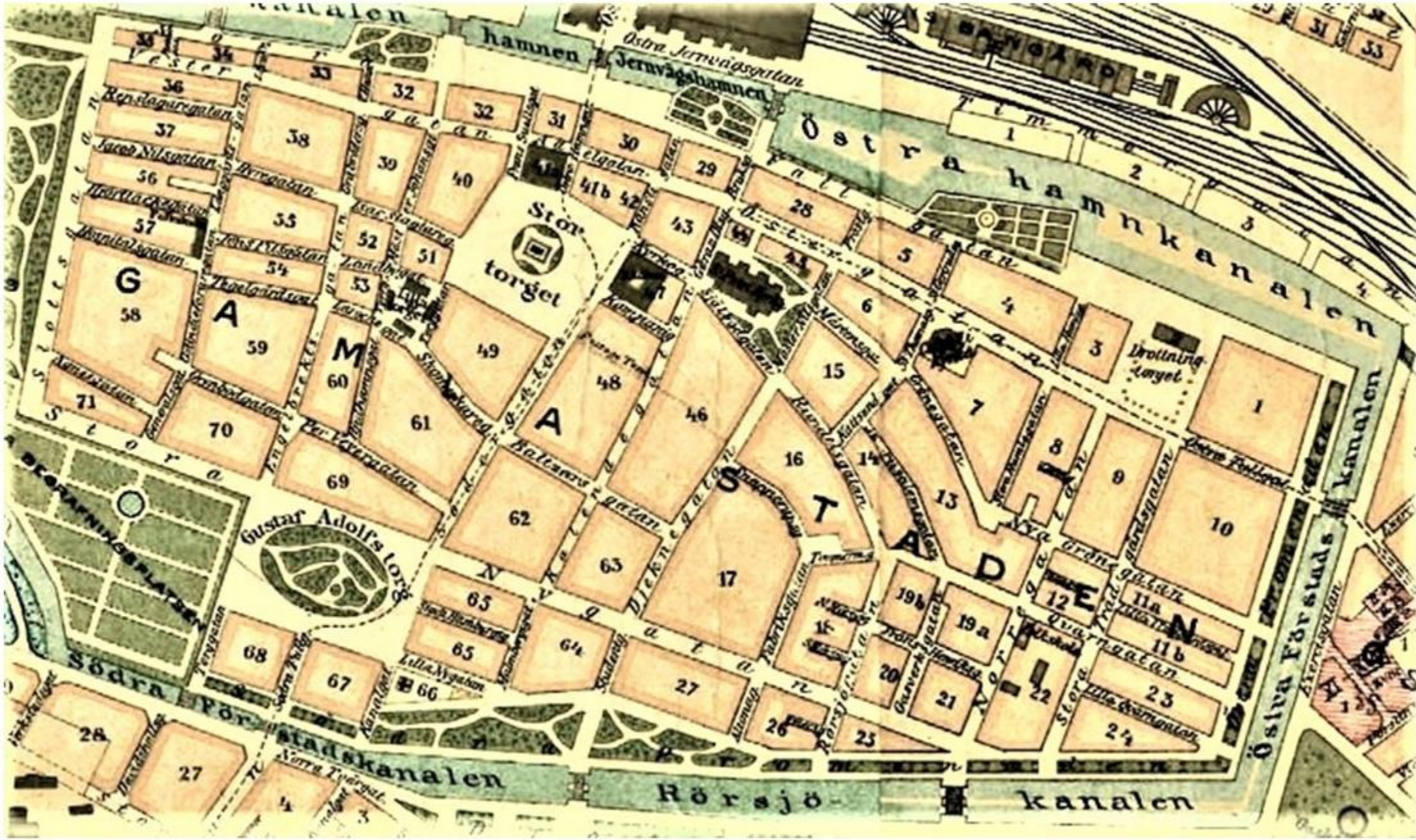
Kanalen
hamnen
Östra Jernvägsgatan
Jernvägshamnen
Östra hamnkanalen
Stora torget
Gustaf Adolfs torg
Södra Förstadskanalen
Rörsjö-kanalen
Östra Förstads kanalen
Drottning Torget
Stora Nygatan
Nygatan
Kungsgatan
Kyrkogatan
Kanalgatan
Kvarngatan
Lilla Nygatan
Stora Kvarngatan
Stora Tvärgat.
Lilla Tvärgat.
Dicksonsgatan
Fabriksgatan
Garverigatan
Rörsjögatan
Hallsbergsgatan
Hallsbergsplatsen
Per Brahegatan
Skeppsbrogatan
Skolgatan
Stortorgsgatan
Tullgatan
Vestergatan
Östergatan
Södra Kungsgatan
Södra Nygatan
Södra Kyrkogatan
Södra Kanalgatan
Södra Kvarngatan
Södra Tullgatan
Södra Vestergatan
Södra Östergatan
Södra Hallsbergsgatan
Södra Per Brahegatan
Södra Skeppsbrogatan
Södra Skolgatan
Södra Stortorgsgatan
Södra Tullgatan
Södra Vestergatan
Södra Östergatan
Södra Hallsbergsplatsen
Södra Per Brahegatan
Södra Skeppsbrogatan
Södra Skolgatan
Södra Stortorgsg